

education, swimming and skiing courses, physical competitions and events). Pupils whose health limitations require them to pay increased attention to somatic development, to work with inactivity and to seek ways to achieve lifelong motivation are thus excluded not only from physical education but often also from other school events. Responsibility for making decisions about pupils' physical education is delegated to doctors without the necessary knowledge of current educational norms and standards to be able to make appropriate educational recommendations for individual children. Despite the availability of support for pupils with special educational needs, pupils with minimal medical needs are increasingly being released from physical education. It is this inconsistency in the application of standards in relation to exemption from physical education that is the subject of our criticism. The aim of this paper is to highlight the current application of the system of release from physical education in relation to the legal aspects and to inform the medical professional community about the possibilities of adjustments and procedures in the current system of education of pupils with physical disabilities. The present paper takes the liberty to analyse some passages of Act No. 561/2004 Coll. on pre-school, primary, secondary, higher vocational and other education, as amended, and the related Decree of the Ministry of Health No. 391/2013 Coll. on medical fitness for physical education and sport, the aim of which is to have a preventive effect on the protection of the health of not only children, but also adults in connection with performance sports, as well as leisure activities and school physical education. In particular, we negatively assess the fact that the current legal norms regulate the possibility of release from school physical education without offering an alternative in order to support pupils in fulfilling their educational obligation.

Key words: adapted physical activities, sedentary behaviour, special educational needs, framework educational programmes, support measures.

Úvod

Tělesná výchova (TV) je povinnou součástí vzdělávání v České republice, ale i ve většině evropských zemí. S poklesem přirozených možností pohybové aktivity v denním režimu školních dětí (1) a nárůstu zdravotních obtíží v této populaci, které mohou mít s inaktivitou přímou souvislost, roste i význam TV. Spolu s uvědoměním rizik inaktivity dětí (biologických, psychologických a sociálních, ale v konečném důsledku i rizik socioekonomických), narůstá pozornost zaměřená na řešení tématu. Česká školní inspekce vydala v roce 2023 materiál *Aktivní škola* (1) a doporučuje zvýšit zařazování pohybu ve vzdělávání na mnoha úrovních. Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy a Státní zdravotní ústav koordinují vznik mezirezortní skupiny s cílem maximální podpory pohybové aktivity v populaci, včetně samostatné odborné skupiny se zaměřením na školství. Do podpory pohybových aktivit se dále zapojuje celá řada subjektů.

Přes výše uvedené snahy dochází nejen k přetrvávání, ale dokonce nárůstu fenoménu „uvolňování z tělesné výchovy“. Současné nastavení situace je nevýhodné prakticky pro všechny zúčastněné a vyčleňuje z pohybových aktivit ve školách stále větší procenta dětí (2). Pro analýzu problematiky budou v následujícím textu více přiblížena tematická zaměření: 1) moderní pojetí TV ve světle rám-

cových vzdělávacích programů (RVP), 2) žák se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) v systému společného vzdělávání a 3) uvolnění z tělesné výchovy.

Školní tělesná výchova

TV je všeobecně-vzdělávací předmět, který je v našem vzdělávacím systému povinný po celou dobu vzdělávání, a to v minimální časové dotaci 2 hodiny týdně. Tato minimální časová dotace v kombinaci s povinnou školní docházkou předpokládá garanci státu k získání kompetencí, znalostí, dovedností všem žákům v souladu s jejich právy, úrovní jejich motorické úrovně s respektem k jejich individualitě. Podobný důraz na TV jakožto prostředek fyzického, ale i psychosociálního rozvoje dětí po celou dobu studia můžeme vidět v pojetí tohoto předmětu i v dalších zemích EU. Rozdíly jsou v objemu vyučovacích hodin vyhrazených pro TV v zemích EU, v přístupu ke kurikulu a v požadavcích na odbornou přípravu učitelů TV (3).

Pozn.: „Předpokladem pro osvojování pohybových dovedností je v základním vzdělávání prožitek z pohybu a z komunikace při pohybu, dobře zvládnutá dovednost pak zpětně kvalitu jeho prožitku umocňuje. V tělesné výchově je velmi důležité motivační hodnocení žáků, které vychází ze somatotypu žáka a je postaveno na posuzování osobních výkonů každého jednotlivce a jejich zlepšování bez paušálního

porovnávání žáků podle výkonových norem (tabulky, grafy aj.), které neberou v úvahu růstové a genetické předpoklady a aktuální zdravotní stav žáků.“ (RVP ZV, 2023, 90-91) (4).

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „školní zákon“) (5), znamenal po svém schválení klíčovou historickou změnu. S platností zákona dochází ke zrušení celostátních osnov a jejich nahrazení *rámčovými vzdělávacími programy* (RVP) pro jednotlivé stupně vzdělávání (mateřské, základní, střední školy aj.). To v praxi znamená, že školy již nemusí celostátně vyučovat stejný obsah, ale na základě obecně platných RVP si vytvářejí vlastní *školní vzdělávací program* (ŠVP), který musí směřovat k tzv. „očekávaným výstupům“.

Rámcové vzdělávací programy se dělí do tzv. *vzdělávacích oblastí*, přičemž jednou z nich je oblast Člověk a zdraví. Tam spadají v současnosti dva předměty, a to TV a Výchova ke zdraví, které by se měly vhodným způsobem doplňovat a vytvářet zdravotní a pohybovou gramotnost (PG). Mezi očekávané výstupy TV patří např. zapojování pohybových aktivit do svého pohybového režimu; usilování o zlepšení své vlastní zdatnosti; uplatňování vhodného chování na sportovištích; zvládnutí osvojovaných pohybových dovedností v souladu s individuálními předpoklady; respekt k ostatním účastníkům pohybových aktivit,